

INFORMÁCIÓK

Beszámoló a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságának 1992. évi üléseiről

A Pedagógiai Bizottság 1992. február 24-i ülésén meghívott előadóként *Szebenyi Péter* tartott beszámolót a Tudományos Minősítő Bizottság Pedagógiai Szakbizottságának működéséről. Részletgazdag képet tárt a jelenlévők elé a Szakbizottság működésének előző periódusáról (1985 márciusától 1991 májusáig) és a tudományos minősítés jelenlegi helyzetéről.

Az előző bizottság törekvései között szerepelt, hogy a doktori és kandidátusi fokozatok odaítélését a lehetőségekhez képest „depolitizálják”, azaz kivonják a politikai akarat hatása alól, valamint az, hogy gyakorlati alkotások is szerepelhessenek a tudományos minősítés alapjaként.

Értékelhető eredményként könyvelhető el, hogy több – korábban nem támogatott – kutató szerzett akadémiai doktori fokozatot. A fejlődés a számok tükrében is meggyőző: amíg 1950–1985 között csak nyolc akadémiai doktori fokozat született, addig 1985 és 1992 között – mindössze hét év leforgása alatt – kilenc.

További néhány megoldásra váró problémakör: az életmű alapján szerzett fokozatok kérdése, a helyenként még mindig megkérdőjelezhető színvonalú kandidátusi értekezések felbukkanása, valamint a külföldi ösztöndíjasok helyzete. A vitában a hozzászólók hangsúlyozták: fontos lenne az áthághatatlan falak lebontása a pedagógiai diszciplínák között. Ki kellene munkálni a kandidátusi vizsga tartalmait, a felkészüléshez használható szakirodalom jegyzékét. Külön kellene választani a tudományos munka és a gyakorlati pedagógiai tevékenység érdemeinek elismerését.

A bizottság következő ülésére Pécsent került sor május 15–16-án. *Ballér Endre* „A folyamatosság kérdése a neveléstudományban” címmel előadást tartott, melyet élénk vita követett. (Az előadás szerkesztett, átdolgozott szövege megjelent a Magyar Pedagógiában.) Ezt követően *Halász Gábor* számolt be referátumában az oktatáspolitikai és a neveléstudományok kapcsolatáról.

Hunyady Györgyné „A pedagógusképzés és neveléstudomány” című előadásában a képzés kardinális kérdéseire vonatkozó téziseit 12 pontba foglalta: 1. Tisztázni kell, hogy a neveléstudomány egészéből melyek azok az elemek, amelyeknek feltétlenül szerepelniük kell a pedagógusképzésben. 2. Mivel a történeti megrázkódtatások a nevelélméleti stúdiumokat sem kímélték, helyettesíteni kell őket az interdiszciplináris kutatási eredményeket is magukba ötvöző tudáselemekkel. 3. A pedagógusképzésben nem szerencsés a szélsőséges felfogások térnyerése. A túlhajtott racionalizmus mellett újfajta egyoldalúságot eredményezhet a spontán fejlődés túlhangsúlyozása, a személyiség irracionális elemeinek abszolutizálása. 4. Nem járható út az sem, hogy az elmélet teljes kiiktatásával csak a gyakorlat jelenségeinek elemzéseinél rekedjünk meg. 5. A nevelő nézőpontjába helyezkedő, ilyen szempontok szerint válogatott neveléstudományt célszerű tanítani. 6. A pedagógusjelölteket meg kell ismertetni a pedagógiai folyamatot befolyásoló tényezőkkel, a család, a mikroörményzet, az intézményrendszer szerepével. 7. A pedagógusszerep vizsgálata is sok lehetőséget rejt magában: a kötöttségek, az elvárások, valamint a választási lehetőségek, az egyéni stratégiák összeegyeztetése fontos feladata a pályára készülő jelölteknek. 8. A képzésben az „egy tömbből faragott” nevelélmélet helyett egyfajta „középszintű” elméletre volna szükség, amely a gyakorlati súlyú csomópontokra épül. 9. A tartalmi megújítás során nagyobb teret kell szánni a pedagógiai konfliktusok kérdéskörének. 10. Az alternatívitással kapcsolatos kérdések szerepe megnövekszik a mai pedagógiában. Érdemes megvizsgálni, hogy az egyes nevelési-oktatási alapkérdésekről mit mondanak a különböző (alternatív) pedagógiák. 11. Megnövekszik a neveléstörténet szerepe is. Határozott alapot kell adnia, de egyúttal „kvázi példatárként” is szerepelhet a nevelési problémák megvilágításakor. 12. A tanított ismeretanyag tartalmának kivá-

Információk

lasztásakor azt is figyelembe kell vennünk, hogy milyen életkorú gyermekek nevelésére képezünk pedagógusokat.

A szeptember 28-i ülésen Kozma Tamás tartott vitaindító előadást a mai iskolarendszer átalakításának reális alternatíváiról. Előadásban a referens az általános iskola struktúrájának „megszüntette megőrzése” mellett a felső tagozat mobilissá tételét vázolta fel lehetséges alternatívaként. Megoldást, iskolaszervezeti átalakítást sürgető probléma a szakosodás kérdése, mely a jövőben csak a 16. életév után lesz lehetséges. További gondok: a következő demográfiai hullám drámai hatása az egyes iskolafokok terhelésére, valamint az a tény, hogy az ország területén belül 20 éves különbség érzékelhető az iskolarendszer fejlettségét és az iskoláztatás iránti igényt tekintve.

A december 14-i ülésen a Pedagógiai Bizottság eddigi tevékenységéről és az 1993. évre tervezett programról esett szó.

Pukánszky Béla

Beszámoló az 1992. évi neveléstörténeti felolvasó ülésről

1992 decemberében tartotta meg éves rendes felolvasó ülését az MTA Pedagógiai Bizottsága Neveléstörténeti Albizottsága és a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Albizottsága a budapesti tanárképző főiskolai kar dísztermében. Az ülésen elhangzott előadások a Neveléstörténeti Füzetek egyik következő kötetébe gyűjtve meg fognak jelenni, így az alábbiakban az előadásokat csak vázlatosan fogjuk ismertetni.

Kelemen Elemér, az albizottság elnöke nyitotta meg a felolvasó ülést. Elmondotta, hogy akárcsak tavaly, az idén is évfordulók köré szerveződött az ülés. Az 1991-ik évi felolvasó üléssel ellentétben, melynek világosan megjelölt témája volt: az oktatási törvénykezés (illetve az 1948–1989 közötti időszak vonatkozásában az oktatásra gyakorlatilag törvényerővel bíró PB és KB határozatok) s akkor a rendezők az 1891-es, 1941-es, 1961-es, 1981-es oktatáspolitikai történések megvilágítására kértek fel előadókat, (valamint a Széchenyi évfordulóról emlékeztek meg) ennek az ülésnek ilyen körülményű témája nem volt.

E körülménytelenségek előnyei és hátrányai egyaránt mutatkoztak. Előnyként könyvelhetjük el, hogy ezen a felolvasó ülésen a magyar oktatástörténetírás mindkét tematikus főáramlata – azaz a legszélesebb értelemben vett pedagógia-történet és az oktatáspolitikai-történet egyaránt színre léphetett. E megoldás előnye volt az is, hogy nem pusztán a szakmai nyilvánosságban sokat forgoló, sokat publikáló – és ezáltal meghatározott témára a szervezők által 1991-ben felkért – kollégák, hanem mások is szóhoz juthattak. (Az évfordulók természetéből következik, hogy tulajdonképpen bármely jelenséggel foglalkozó kutató találhat ürügyet arra, hogy évfordulónak tekintse tanulmányát, hiszen például pedagógiai gondolkodók nemcsak megszületnek és meghalnak, de évfordulónak tekinthető hivatalbalépésük, egy-egy fontosabb művük megjelenése is. Ráadásul a szervezők 1991-ben, 1992-ben, és terveik szerint 1993-ban is liberálisan értelmezik az évforduló fogalmát: az 1992-es ülésre az 1992-ben és az 1993-ban évfordulós tanulmányokkal lehetett jelentkezni.)

A hátrányok között tarthatjuk számon azt a tematikai egyenetlenséget, mely a hallgatóságot 20 percenként arra kényszerítette, hogy eltérő absztrakciós szinten közelítsen meg különböző jelenségeket. (Igen hasznos lehet, ha azonos jelenséget, személyt, időszakot közelítünk meg különböző optikából, vagy különböző „szinteken”, de itt természetesen maguk a jelenségek sem voltak azonosak.) Az igen különböző témájú előadások gyakorlatilag feleslegessé tették, hogy az előadók egymással vitába szálljanak, egymás éppen elhangzott mondataira hivatkozzanak, ami pedig a konferenciák minőségét javítani szokta. A fentiek alapján úgy tűnik, évenként váltakozva kellene megrendezni a felolvasó üléseket: egy tematikusan kötött, meghívott előadókkal rendezett ülést a következő évben mindig kövesse egy a legutolsóhoz hasonlatos nyitott és vegyes tematikájú felolvasóülés.